

Haastattelija Eero Lassila: Oletko aina halunnut ottaa kantaa kaupunkisuunnitteluun, mutta et tiedä miten? Siinä tapauksessa minulla on sinulle hyviä uutisia. Tässä lähetyksessä etsitään vastausta tähän nimenomaiseen ongelmaan. Minun nimeni on Eero Lassila ja vieraanani täällä Radio Moreenin studiossa on hallintotieteiden tutkijatohtori Anni Jäntti. Tervetuloa.

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Kiitos.

Haastattelija Eero Lassila: Ihan aluksi haluaisin kysyä Twitter-kuvauksestanne, jonka mukaan olette kuntaentusiasti. Mistä tällainen kuntainnostus oikein kumpuaa?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: No minä en itseasiassa pysty paikantamaan sitä alkujuurta, että mistä se on peräisin. Mutta aikoinaan, kun lukiossa mietin jatko-opintovaihtoehtoja, niin selailin eri yliopistojen, lähinnä Tampereen, opinto-oppaita. Olin täällä kerran aikaisemmin käynyt ja ajattelin, että täällä minä haluaisin vielä joskus asua. Sieltä löytyi sitten kunnallisalan koulutusohjelma, jossa meille sanottiin, että ohjelmasta valmistuu muun muassa kunnanjohtajia. Sitten ajattelin, että ehkä minusta tulee vielä jonain päivänä kunnanjohtaja. Olen aina kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista ja kunnassa yhdistyy kaikki mahdolliset osa-alueet, jotka ovat läsnä ihmisten arjessa ja koska olen kiinnostunut niin monesta asiasta, niin sieltä se innostus kuntiin sitten varmaan lähti.

Haastattelija Eero Lassila: Joo. Olette muun muassa tehnyt väitöstutkimuksen, joka käsittelee erityisesti kuntia muutoksen keskellä. Miten osallistuvuus nähdään muutoksen mahdollistajana?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Kyllähän se on ihan keskeinen elementti siinä. Meillä on hallintotieteissä keskitytty jo pitkään kuntaan organisaationa. Mutta minä painotan hyvin paljon näkemystä kunnasta myös yhteisönä. Se kytkeytyy tiiviisti ajatukseen paikallisesta itsehallinnosta, eli siitä, että kunnat ovat sen näköisiä, kuin siellä asuvat ihmiset. Ja siinä mielessä minä näen ehdottoman tärkeänä sen, että kun kunta muuttuu, niin kuntalaisten on oltava olennaisesti mukana vaikuttamassa siinä, miltä se näyttää nyt ja tulevaisuudessa.

Haastattelija Eero Lassila: Joo, no jos puhutaan tästä osallistumisen käsitteestä, niin muun muassa tutkija Jutta Virolaisen (2015, 57) mukaan se tarkoittaa pääosin hallinnollista ja tavoitteellista osallistumisen edistämistä. Tätä on kritisoitu sen takia, että viranomaisten ja instituutioiden näkökulma korostuu toimenpiteessä hyvinkin voimakkaasti ja sitä on väitetty siksi holhoavaksi toimenpiteeksi. Miten käsitte osallistuvuuden käsitteen tästä näkökulmasta?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Kyllä minä olen sitä mieltä, että osallistamisen käsite on ylhäältä alaspäin katsova, holhoavakin. Minä puhun mieluummin siitä, miten kunta voi edistää kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia ja luoda edellytyksiä niille.

Haastattelija Eero Lassila: Sitten vielä erikoistutkija Simo Häyrysen (2006, 117) mukaan se on ”siirtymistä yhdestä kulttuurista toivotumpaan.” Eli siinä on tavallaan sellainen toiveaspekti. Osallistamisen kautta luodaan merkityksiä kansalaisille ja ehkä haasteena onkin tuoda konkretiaa kaupunkilaisille. Mitä kautta osallistavuus tuodaan kansalaisten tietoisuuteen?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: No kyllähän tässä erittäin tärkeää on se, että millä tavalla niistä mahdollisuuksista viestitään. Voidaan kysyä, mitkä ovat niitä keinoja ja kanavia, joita kautta tavoitetaan mahdollisimmat monet ihmiset? Kyllähän sosiaalinen media on edistänyt erilaisten ihmisten tavoittamista ja mahdollisuuksista kertomista.

Tähän liittyy myös se, että niihin osallistumiskeinoihin on helppo tarttua ja ne ovat jotenkin vaivattomia, joka korostuu tässä ajassa. Tähän liittyy myös olennaisesti se, millainen osallistumisprosessi ja sen vaikuttavuus on.

Haastattelija Eero Lassila: Joo. Entä mitä hyötyjä osallistamisesta on?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Sitä kautta voidaan saada sellaista tietoa, esimerkiksi arkielämään ja lähipiiriin liittyvää asiantuntemusta, mitä välttämättä asiantuntijoilla ei ole. Tästä esimerkkinä ovat muun muassa kirjaston tai leikkipuistojen suunnittelu, jossa palvelujen käyttäjät ja alueella asuvat voidaan tuoda mukaan päätöksentekoon. Olennaista on se, miten asiantuntijatieto ja kokemustieto voidaan yhdistää.

Haastattelija Eero Lassila: No siis liittyykö osallistavuuteen jotain riskejä? Toteutuuko siinä demokraattinen vaikuttaminen vai pääseekö kovemmat äänet kuuluviin?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Kyllä tähän liittyy riskejä ja yksi on juuri se, että keiden ääni kuuluu osallistamisprosessien myötä. Yleensä käy niin, että ne, keiden ääni on jo valmiiksi vahva niin vain vahvistuu osallistamisprosessien myötä.

Tiedetään, että tutkimusten mukaan sosioekonominen asema esimerkiksi vaikuttaa osallistuvuuteen. Kunnat voi tehdä sellaisia ratkaisuja, joiden kautta tuodaan esiin niitä hiljaisten ääniä ja tavoittamaan niitä ryhmiä, joiden ääni ei päätöksenteossa välttämättä niin kovasti kuulu.

Haastattelija Eero Lassila: Onko jokin tietty osa-alue, jossa kaupunkilaiset ovat erityisen aktiivisia kaupunkikehityksessä?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Kyllä, kun mietin näitä Suomessa toteutettuja osallistuvan budjetoinnin kokeiluja tai prosesseja, joita on ollut esimerkiksi Helsingissä ja ihan tuoreeltaan Tampereella ja Lahdessa, niin niissä korostuu suhde lähipiiriin. Halutaan esimerkiksi uusia puita, pensaita, kukkia siihen lähiympäristöön eli hyvin konkreettisia seikkoja. Samalla se korostaa sitä, miten tärkeä se lähiympäristö on.

Haastattelija Eero Lassila: Mainitsitkin tuossa tuon osallistavan budjetoinnin. Ja Tampereen yliopiston sivujen kuvauksen mukaan se on teidän erikoisosaamisalanne. Miten osallistaminen näkyy budjetoinnissa?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: No, joo. Tämä osallistuva budjetointi on sellainen asia, mikä on lähtenyt viime vuosina lentoon ja tullut todella suosituksi kuntien kehittämisessä. Ja se mikä siinä on niin mukaansatempaavaa on se, että se on aika konkreettista. Yleensä hankkeisiin on määrätty jokin tietty summa, josta kaupunkilaiset pääsevät päättämään ja se prosessi etenee sillä tavalla, että kaupunkilaiset pääsevät tekemään ehdotuksia, joita muovataan kenties työpajoissa kaupungin viranhaltijoiden kanssa. Sitten niistä ehdotuksista pääsee äänestämään.

Tämä tuo sitä konkretiaa ja tunteen siitä, että päätäntävaltaa todella siirtyy kaupunkilaisille, niin kuin siirtyykin. Mutta toki tässä on kuitenkin hyvä muistaa, että kyse on aika pienistä summista, kun niitä verrataan kuntien kokonaisbudjetteihin, mutta se on keino tuoda niitä osallistumisen keinoja ja rakentamaan sitä kulttuuria, jossa kaupunkilaisilla ja kuntalaisilla on sijaa siinä osallistamisessa.

Jonkin verran on myös toteutettu osallistavaa budjetointia sillä tavalla, että on pyydetty kuntalaisia kertomaan ideoita siihen, että minkälaisista asioista kunnan menoissa voitaisiin leikata, jotta voitaisiin tasapainottaa kuntataloutta. Kuitenkin tyypillisempää on kuitenkin se, että on jokin tietty summa tai projekti, jossa sitten pyydetään kuntalaisia kertomaan niitä omia mielipiteitä ja näkemyksiä siitä, mihin rahat kannattaisi käyttää.

Haastattelija Eero Lassila: Kyllä. Olemme siis Radio Moreenin studiossa ja olemme keskustelemassa kaupunkilaisten osallistamisesta kaupunkikehityksessä. Vieraanani täällä on siis hallintotieteiden tohtoritutkija Anni Jäntti. Anni, miten yleistä tällainen osallistaminen on budjetoinnissa?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Viimeisen kuntaliiton kyselyn perusteella osallistavaa budjetointia käyttää noin 20% kunnista. Mutta uskon, että se tulee vielä kasvamaan. On kuitenkin hyvä muistaa, ettei tämä ole mikään yksinkertainen prosessi vaan se vie taloudellisten resurssien lisäksi myös paljon aikaa asiantuntijoilta. Tämä tuo myös esiin sen ne kuntien väliset erot siinä, että millä kunnilla on varaa toteuttaa tällaisia aika työvoimaintensiivisiä prosesseja.

Haastattelija Eero Lassila: Miten osallistuminen otetaan huomioon? Jos kaupunkilaiset osallistetaan ja heille annetaan mahdollisuus vaikuttaa, niin millä todennäköisyydellä jutut menevät läpi?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Se, miten nämä otetaan huomioon, niin vaihtelee kuntien välillä tosi paljon ja riippuu myös asioista. Ehkä siihen vaikuttaa se, että miten sitä osallistamisprosessia on suunniteltu. Mikä on sen tarve ja miksi siihen on pyydetty ihmisiä osallistumaan ja kertomaan näkemyksiään? Kunnat ovat kautta aikojen kerännyt palautetta siitä omasta toiminnastaan ja sitä kautta voi tulla semmoisia ehdotuksia, mitä kunnat eivät ole edes osanneet pyytää ja se, miten ne otetaan huomioon, niin vaikuttaa ylipäätään se, että miten helppo ne ovat toteuttaa ja miten ne ehdotukset ovat linjassa kunnan toiminnan kanssa.

Haastattelija Eero Lassila: Joo. Yhteiskuntatieteiden tutkijatohtori Pauliina Lehtosen mukaan osallistaminen helpottaa ymmärtämistä ja varsinkin säästötoimenpiteistä päätettäessä. Oletteko samoilla linjoilla tässä?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Joo, kyllä nämä osallistamisprosessit tuovat myös kuntalaisille paremmin tietoon sen, mistä päätetään ja miksi jotkut hankkeet ovat mahdollisia toteuttaa ja jotkut ei. Viime vuosina on käynnistetty yhä enemmän deliberatiivisen demokratian prosesseja, joissa tuodaan eritaustaisia kaupunkilaisia keskustelemaan asioista. joihin tiedetään liittyvän ristiriitoja ja vahvoja intressejä. Tätä kautta pystytään lisäämään yhteistä näkemystä ja ymmärrystä osallistujien kesken. Muun muassa Turussa oli juurikin tällainen esimerkki tällaisesti hyvin onnistuneesta kansalaispaneelistä, joka yllätti positiivisesti sekä osallistujat että kaupunkiorganisaation työntekijät, viranhaltijat ja tutkijat.

Haastattelija Eero Lassila: Mukavaa kuulla, että kaupunkikehityksen osallistaminen kaupunkikehityksessä elää ja voi hyvin. Meidän ohjelma-aika lähestyy loppuaan. Olemme tosiaan täällä Radio Moreenin studiossa keskustelemassa kaupunkilaisten osallistamisesta kaupunkikehityksessä. Olemme puineet osallistamisen hyötyjä, riskejä sekä nykytilaa, mutta olisiko sinulla vielä jotain mielessä tuohon osallistamisen tulevaisuuteen?

Tutkijatohtori Anni Jäntti: Kyllä minä näen, että se korostuu entistä enemmän. Minä toivon, että kunnassa nähtäisiin osallistaminen resurssina, enemmän kuin veloitteena, joka johtaisi kunnat kohti parempaa kaupunkikehitystä.

Haastattelija Eero Lassila: Tästä kaikesta inspiroituneena minä ainakin aion kävellä ylimääräisen mailin kohti aktiivisempaa kansalaisuutta. Kiitoksia tutkijatohtori Anni Jäntti ja kiitokset kuuntelijoille.